

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра теоретичної та прикладної системотехніки

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної
роботи

_____

“ _____ ” _____ 2018 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Технології розподілених систем та паралельні обчислення

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

галузь знань _____

напрямок 6.050201 «Системна інженерія»

освітня програма _____

спеціалізація _____

вид дисципліни за вибором

факультет комп'ютерних наук

2018 / 2019 навчальний рік

Програму обговорено та рекомендовано до затвердження вченою радою факультету комп'ютерних наук

“29” серпня 2018 року, протокол № 9

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

доктор технічних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри теоретичної та прикладної системотехніки **Толстолузька Олена Геннадіївна**

.

Програму схвалено на засіданні кафедри теоретичної та прикладної системотехніки

Протокол від “19” червня 2018 року № 12

Завідувач кафедри теоретичної та прикладної системотехніки

_____ Шматков С. І.

Програму погоджено методичною комісією факультету комп'ютерних наук

Протокол від “ 27 ” червня 2018 року № 7

Голова методичної комісії факультету комп'ютерних наук

_____ Васильєва Л.В.

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Технології розподілених систем та паралельних обчислень» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки першого (бакалаврського) рівня напряму 6.050201 «Системна інженерія».

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни є засвоєння студентами методів паралельної обробки даних і їх вплив на технічні показники паралельних обчислювальних систем; основних принципів побудови та функціонування сучасних паралельних обчислювальних моно- та мультисистем; сучасних технологій паралельного програмування.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- вивчення основних термінів та понять, які використовуються в сучасних інформаційних технологіях паралельного програмування;
- ознайомлення з основними архітектурми та функціонуванням сучасних паралельних процесорів та багатопроцесорних систем;
- ознайомлення з особливостями розробки паралельних алгоритмів;
- ознайомлення з особливостями розробки паралельних програм;
- надання практичної методики розробки паралельних програм на базі технології MPI (Message Passing Interface).

1.3. Кількість кредитів - 5

1.4. Загальна кількість годин - 150

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
4-й	0-й
Семестр	
8-й	0-й
Лекції	
36 год.	0 год.
Практичні, семінарські заняття	
0 год.	0 год.
Лабораторні заняття	
36 год.	0 год.
Самостійна робота	
78 год.	0 год.
Індивідуальні завдання	
0 год.	

1.6. Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, студенти мають досягти таких результатів навчання:
знати:

- методи паралельної обробки даних;
- паралельні алгоритми;
- паралельні процеси;
- показники ефективності паралельної реалізації алгоритмів та програм;
- принципи побудови та архітектури сучасних паралельних обчислювальних моно та мультисистем.

вміти:

- формувати підходи до свідомого застосування методів автоматизованої розробки програмного забезпечення паралельних обчислювальних систем;
- практично використовувати прийоми синтезу числової специфікації паралельних програм;
- отримувати оцінки показників ефективності паралельних програм;
- володіти засобами візуалізації паралельних статичних і динамічних об'єктів.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Методи паралельної обробки даних.

Тема 1. Вступ. Загальні відомості про паралельні обчислювальні процеси та системи.

Введення понять архітектури паралельної обчислювальної системи. Визначення напрямків подальшого зростання продуктивності паралельних обчислювальних систем.

Тема 2. Статичні та часові паралельні алгоритми і процеси.

Визначення понять рангу та пріоритету операторів.

Часові паралельні алгоритми.

Тема 3. Показники ефективності паралельної реалізації алгоритмів та їх зв'язок з вимогами практики.

Визначення та розрахунок головних показників ефективності паралельних алгоритмів та програм: часу реалізації, прискорення, ефективності, коштовності.

Метод суміщення незалежних операцій.

Метод формального синтезу паралельних часових моделей алгоритму.

Тема 4. Проектування високонадійних паралельних програмних засобів для систем управління критичними технологіями та об'єктами.

Визначення головних метрик та ознайомлення зі шляхами підвищення надійності програмних засобів.

Розділ 2. Архітектура та функціонування сучасних паралельних процесорів та багатопроцесорних систем.

Тема 1. Класифікація паралельних процесорів.

Архітектура та функціонування суперскалярних процесорів.

Тема 2. Паралельні архітектури.

Класифікація паралельних систем по Флінну.

Тема 3. Архітектура і функціонування паралельних процесорів з довгим командним словом VLIW.

Архітектура і функціонування паралельних процесорів з управлінням потоком даних.

Тема 4. Багатопроцесорні ЕОМ з розділяємою пам'яттю.

Багатомашинні системи.

Розділ 3. Автоматизація проектування паралельних програм.

Тема 1. Класифікація паралельних програм.

Особливості програмування паралельних обчислень.

Основні напрямки рішення проблем паралельного програмування.

Тема 2. Введення в паралельне програмування з використанням MPI.
 Інтерфейс Передачі Повідомлень.
 Обмін даними в MPI.
 Двокрапковий обмін даними в MPI. Колективний обмін даними в MPI.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин												
	Денна форма						Заочна форма						
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі					
		л	п	лаб	інд	сп		л	п	лаб	інд	сп	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Розділ 1. Методи паралельної обробки даних													
Тема 1. Вступ. Загальні відомості про паралельні обчислювальні процеси та системи.	12	2				10							
Тема 2. Статичні та часові паралельні алгоритми і процеси.	16	2		4		10							
Тема 3. Показники ефективності паралельної реалізації алгоритмів та їх зв'язок з вимогами практики.	10	2		4		4							
Тема 4. Проектування високонадійних паралельних програмних засобів для систем управління критичними технологіями та об'єктами.	10	2		2		6							
Контр.робота.	2	2											
Разом за розділом 1	50	10		10		30							
Розділ 2. Архітектура та функціонування сучасних паралельних процесорів та багатопроцесорних систем													
Тема 1. Класифікація паралельних процесорів.	10	2		2		6							
Тема 2. Паралельні архітектури.	10	2		2		6							
Тема 3. Архітектура і функціонування паралельних процесорів з довгим	10	2		2		6							

командним словом VLIW.											
Тема 4. Багатопроцесорні ЕОМ з розділяємою пам'яттю.	18	2		4		12					
Контр.робота.	2	2									
Разом за розділом 2	50	10		10		30					
Розділ 3. Автоматизація проектування паралельних програм											
Тема 1. Класифікація паралельних програм.	26	8		8		10					
Тема 2. Введення в паралельне програмування з використанням MPI	24	8		8		8					
Разом за розділом 3	50	16		16		18					
Усього годин	150	36		36		78					

4. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Статичні та часові паралельні алгоритми і процеси.	4
2	Часові паралельні алгоритми.	4
3	Показники ефективності паралельної реалізації алгоритмів та їх зв'язок з вимогами практики.	4
4	Метод суміщення незалежних операцій. Метод формального синтеза паралельних часових моделей алгоритму.	4
5	Основні напрямки рішення проблем паралельного програмування.	4
6	Введення в паралельне програмування з використанням MPI («Інтерфейс Передачі Повідомлень»).	4
7	Обмін даними в MPI. Двокрапковий обмін даними в MPI.	6
8	Обмін даними в MPI. Колективний обмін даними в MPI.	6
	Разом	36

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Використання паралельної обробки в різних галузях науки і техніки	5
2	Аналіз шляхів підвищення продуктивності багатопроцесорних систем.	5
3	Побудова графіків залежності часу паралельного виконання програми від кількості процесорів, прискорення та ефективності.	5
4	Основні метрики якості програмного забезпечення згідно ISO/IEC 25010: 2011. Проектування систем та розробка програмного забезпечення. Вимоги до якості систем і програмного забезпечення та їх оцінка (SQuaRE). Моделі якості програмного забезпечення.	10
5	Останній TOP-500 найпотужніших багатопроцесорних систем.	5

6	Кластеризація, як один із шляхів підвищення продуктивності гетерогенних систем	5
7	Паралельні програми для VLIW процесорів	5
8	Залежність вибору технології паралельного програмування від архітектури паралельної обчислювальної системи	5
9	Оцінка трудовитрат на розробку паралельних алгоритмів.	5
10	Розв'язання задач сортування за допомогою паралельних методів.	10
11	Розробка паралельних MPI програм перемноження матриць.	18
	Разом	78

6. Індивідуальні завдання

(не має)

7. Методи контролю

Контроль засвоєння навчального матеріалу здійснюється шляхом:

- поточного контролю під час проведення практичних занять;
- прийому та оцінювання звітів з виконання лабораторних робіт;
- проведення тестування за результатами відпрацювання основних положень навчальної програми;
- проведення письмового підсумкового контролю знань.

Згідно рішення методичної комісії кафедри теоретичної та прикладної системотехніки факультету комп'ютерних наук до екзаменів не допускаються студенти, які мають заборгованість по лабораторним або контрольним роботам.

8. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання											Контрольні роботи, передбачені навчальним планом	Індивідуальне завдання	Разом	Екзамен	Сума
Розділ 1				Розділ 2				Розділ 3							
Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	2					
1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	40		60	40	100	
2	2	2	2	2	2	2	2	2	2						

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

9. Рекомендована література

Основна література

1. Поляков Г.А., Шматков С.И., Толстолужская Е.Г., Толстолужский Д.А. Синтез и анализ параллельных процессов а даптивных времяпараметризованных вычислительных системах. – Х.: ХНУ имени В.Н. Каразина, 2012. – 672 с.
2. Воеводин В.В., Воеводин Вл. В. Параллельные вычисления. – СПб.: БХВ-Петербург, 2002. – 608 с.
3. Немнюгин С.А., Стесик О.Л. Параллельное программирование для многопроцессорных вычислительных систем. – СПб.: БХВ-Петербург, 2002. – 400 с.
4. Корнеев В.В. Архитектура вычислительных систем с программируемой структурой. – Новосибирск: Наука, 1985. – 168 с.

Допоміжна література

5. Транспьютеры. Архитектура и программное обеспечение: Пер.с англ./Под ред. Г.Харпа. – М.: Радио и связь, 1993. – 304 с.
6. Herlihy M. The Art of Multiprocessor Programming / M. Herlihy, N. Shavit. Burlington: Morgan Kaufmann, 2008. – 529 p.
7. Корнеев В.В. Параллельное программирование в MPI М / В.В. Корнеев. – Ижевск: Институт компьютерных исследований, 2003. – 304 с.
8. Хьюз К., Хьюз Т. Параллельное и распределенное программирование на C++.: Пер. с англ. – М.: Издательский дом «Вильямс», 2004. – 672 с.
9. Поляков Г.А. Проблемы создания систем совместного автоматического проектирования аппаратно-программных средств для мультипараллельной цифровой обработки данных // Сб. науч. тр. / 1-й Международный радиоэлектронный Форум «Прикладная радиоэлектроника. Состояние и перспективы развития» МРФ-2002. – Х.: АНПРЭ, ХНУРЭ, Ч.2, 2002. – С.241-244.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. TOP500 Supercomputing sites : Project ranks and details the 500 most powerful computer systems in the world [Electronic resource]. Available from : <http://www.top500.org>.
2. <http://www.cs.wisc.edu/condor/>
3. <http://setiathome.ssl.berkeley.edu/>
4. <http://www.Distributed.net/>
5. <http://mersenne.org/>
6. <http://www.globus.org/>
7. <http://www.eu-datagrid.org/>